

Дзвоник

№92

Журнал для українських дітей Румунії
Місячник Союзу Українців Румунії. 7 рік видання, листопад, 2014 рік

**НАША
МОВА
КАЛИНОВА!**

Дзвоник (Clopotel)

№ 92, 2014 р.

Журнал для українських дітей Румунії.
Заснований у 2007 році.

Над *Дзвоником* працювали:

Головний редактор: Микола Корсюк
Редактор: Тереза Шендрою
Редколегія: Іван Ковач, Михайло Михайлюк, Михайло Трайста, Марія Чубіка.

Адреса редакції:

м. Бухарест, вул. Раду Попеску, 15, с.1
тел.: 021-222-07-29; 021-222-07-37;
телефони/факси: 021-222-07-37

Друкарня:

«S.C. SMART ORGANIZATION S.R.L.»

Adresa redacției:

str. Radu Popescu 15, sect. 1
București, România.

Наша електронна адреса:
redactia.clopotel@gmail.com

Дзвоник пропонує:

- * казки
- * оповідання
- * вірші
- * загадки
- * сторінку народознавства
- * пісеньки
- * сторінки-розмальовки
- * гумор

Дзвоник завжди радо прислухається до ваших пропозицій і друкуватиме надіслані вами спроби!

Увага! За достовірність надрукованих матеріалів відповідають їх автори!

Сидір ВОРОБКЕВИЧ

РІДНА МОВА

*Мово рідна, слово рідне,
Хто вас забуває,
Той у грудях не серденько,
Тільки камінь має.
Як ту мову мож забути,
Котрою учила
Нас всіх ненька говорити,
Ненька наша мила?*

*Як ту мову мож забути?
Таж звуками тямі
Ми до Бога мольби слали
Ще дітьми малими;
У тій мові ми співали,
В ній казки казали,
У тій мові нам минувшість
Нашу відкривали.*

*Мово рідна, слово рідне,
Хто ся вас стидає,
Хто горнеться., до чужого,
Того Бог карає;
Свої його цураються,
В хату не пускають,
А чужії, як заразу,
Чуму, обминають.*

*Ой тому плакайте, діти,
Рідну руську мову,
Вчіться складно говорити
Своїм рідним словом! –
Мово рідна, слово рідне,
Хто вас забуває,
Той у грудях не серденько,
Але камінь має!*

1869

Кесар БІЛИЛОВСЬКИЙ

У БАТЬКІВСЬКОМУ КРАЮ

*О люба моя рідна нене,
Люблю тебе я від маленства.
Ти мій талан, ти все для мене,
Ти святощі мої, блаженство!
Люблю твої гаї і луки
Квітисті, запашні, росяні,
Гурти співочі на майдані,
Пісень і мови дивні звуки,
Задумливі сади вишневі,
Де соловейко не вгаває,
Шаленство барв, що душу крає,
І спалахи зорі рожеві.*

1918-1920

Михайло МИХАЙЛЮК

БІЛКА І ВОРОН ДЯТЕЛ І ГРУШКА

Осінь у бухарестському парку. Пожовкла під деревами трава устелена жолудями – кругленькими, гладенькими, наче то хтось коричневі цукерки розсипав.

Сиджу на лавці і люблюся спритною білочкою з пухнастим хвостом і жвавими оченятами, яка відчула, що настав час зробити собі запас

жолудів на зиму. Стрибне на траву, хапне жолудь і скоком до того місця, де хоче його заховати. Розгрибе опале листя, вигрибе ямку, опустить у нього жолудя і швидко загребе схованку.

Та не бачить білочка, що з гілляки недалекого дерева за нею стежить чорний ворон.

Як тільки білочка пострибає за іншим жолудем, ворон хутко злітає на землю і, як меткий злодій, викрадає сховані на зиму пухнастим звірятком дубові плоди.

На пожовклій траві жолудів повно, досхочу і для білочки, і для чорного птаха. Та ні, чуже добро краще.

А втім воронові жолуді ні до чого. Бо злетівши на дерево, він раз дзьобне вкрадений плід і зронить його на землю. Ворон, мабуть, гадав, що то білка приховує смачні горіхи, на які він дуже ласий, а не щось таке несмачне, як жолуді.

Я було подумав, що, раз спіймавши облизня, ворон перестане займатися крадіжкою... Та де там! Як тільки білочка загрибе жолудь і метнеться за іншим – ворон вже біля схованки. Упертий птах.

Така кумедна ситуація тривали до того часу, коли чи то білочці вже набридло збирати і ховати жолуді, чи то вважала, що в цьому місці вже має досить запасів, бо поскакала геть собі. За якусь хвилю полетів і чорний ворон.

Перед ґанком, де починався сад, у нас була груша – старезна, дуплава. Щовесни ми обрізували на ній сухе гілля, аж поки живою на ній зосталася єдина гілка. Давно би треба ту грушу зрубати, та мені було жаль її. Стільки років цвіла і родила смачні грушки, то хай доживе свого віку і умре, як кажуть, на ногах.

А та єдина жива гілка весною розцвітала білим цвітом і старалась давати плоди. Не її була вина, що до літа ті плоди червивились і опадали.

І того літа на єдиній гілці старої груші зостався тільки один плід, який наливався соками і почав жовтіти. Я радів, що, як достигне, мабуть, востаннє з'їм смачну грушку.

Та одного дня, вийшовши на ґанок, я побачив, що на гілку сів дятел і почав дзьобати ту єдину грушку. Я обурився, відігнав птаха і пішов побачити, скільки шкоди він завдав їй. Тоді помітив, що з протилежного від ґанку боку грушка була червива, а дятел видовбав в ній гострим дзьобом дірочку, аби виїняти з неї черв'яка...

Аж тоді я пригадав, що дятли садовини не їдять, вони видобувають з-під кори дерев і трухлявої деревини личинки різних червів і хробаків, а з нездорових плодів черв'ячків.

Дятел дуже корисний птах, тому його ще називають санітаром дерев.

Марія ЧУБІКА

Стежками золотої осені

Осінній ранок виявився сонячний, теплий і ми вирушили на прогульку, так як це робили кожної золотої пори.

Легенький вітер гуляв між кронами дерев і зривав із них жовто-багряні листочки, які, мов різнокольорові метелики, кружляли в повітрі, а опісля повільно спускалися на землю.

Ще здалека жовтілися на березі Тиси верби і берези, а на полях червоніли клени та де-не-де горіли китиці калини та плоди шипшини.

– Який прекрасний краєвид! – мовила Наталка.

По голубому небі лівно пливли хмари, – немов руна сіро-білої кучерявої вовни. Навколо панувала тиша, яку інколи переривав спів синичок та стукіт дужого дятельового дзьоба, який шукав поживи.

В ту мить почулися крики хлопців:

– Дикі качки, дикі качки, дивіться всі!

Ми зупинилися, підняли долоні дашком до очей, щоб краще розглядіти їх.

І насправді, ключ чорних качок, може, останній, покидав наші краї і прямував до теплих країв, щоб там вижити через зиму.

Вже і вони, чорнобілі лелеки, полетіли далеко від зими. Втекли-полетіли і чорні шпаки від холодної зими.

Незабаром ми зупинилися біля старого кремезного дуба і присіли відпочити.

Опісля почали збирати жолудів, які то тут, то там лежали під ним, немов кимось розсіяні. Назбирали і жовто-багряних листочків для гербарію та підійшли до

палаючого клена та його широких листочків, підібних до наших долоньок.

На уроці ручної праці намалюємо стовбур клена і одягнемо у ці жовто-багряні листочки, а він стоятиме у наших зошитах і немов усміхатиметься до нас.

Рушаємо далі і за мить чуємо крик Василька:

– Білка! Маленька чорна білка!

І насправді, стоїмо як «укопані» та дивимося на неї, а вона боязко поглядає на нас із стовбура високого дерева, опісля спритно скаче із гілки на гілку, потім на інше дерево і нарешті щезає із нашого зору.

– Хитруня! – мовить Оксанка.

Я пояснюю учням, що в неї осінню багато клопотів: насушити грибів на зиму, наносити в дупло горішків лісових і великих, адже зима довга.

– У нас на горищі навчилася зимувати така сама білка, але вона мала сіре хутро і поїдала наші горіхи, – сказала Оля.

– Щоб ви знали, діточки, що вона міняє

свою шубку разом із першим морозом, – додала я.

Коли сонечко почало котитися на захід, а ми назбирали багато наочного матеріалу, рушили зворотною дорогою. Знайома наша білочка довго супроводжувала нас, скачучи з гілки на гілку, з дерева на дерево.

Опісля подалися до званої криниці, в якій була смачна вода, і рушили у зворотному напрямі, бо сонечко спускалося за золотий обрій.

Ірина МОЙСЕЙ

ПІРЧИНІЙ НІЧЦЬ

Темна ніч листопада
Тихо-тихо наступала
І у темно-темно синє
Все довкола малювала:
Сірий сад і чорну грядку,
І толоку поржавілу,
Ані хризантем барвистих
Нічка та не пожаліла.
У ставку, що за городом,
Гладь зелена вже дрімала,
Але нічка не вагалась
І її замалювала.
Так у темінь темно синю
Все довкола потонуло,
Засмутилося, замовкло
Та глибоким сном заснуло:
Синій сад і синя грядка,
Синьо-бархатна толока,
А над ними в синім небі
Зорі блимають звисока,

У ставочок темносиній,
Як в люстерко, заглядають.
Хризантеми лазуритні
Теж у синій сон пірнають,
І приснилось їм щось дивне:
Наче хтось вночі клопоче,
Все із синього у біле
Перемалювати хоче.
Спершу взявся за садочок,
І дерева зразу стали
Срібно-білі, чудернацькі,
Як з морського дна корали.
Потім дмухнув на толоку, –
Зорі з подиву завмерли, –
Бо толока заблистіла,
Наче хтось розсипав перли.
Він дбайливо вкутав грядку,
Білим вкрив її серпанком,
Потім сріблом припорошив
Хризантеми біля ганку.

Хоч зробив уже багато,
Та на тому не спинився
І, не гаячи ні хвилики,
До ставочка заходився:
Заховав під льодом воду,
Щоби вітер не бентежив,
Попід берегом довкола
Білим взором помережив.

Гість нічний листопадевий
Так трудився, так старався,
І незчувсь, як ніч минула,
Новий день вже загорався.
Зійшло сонце з-поза горбу,
Все оглянуло несміло,
А навкруг усе, як в казці,
А довкола – біло-біло.

Мабуть, ви вже здогадались,
Що за гість вночі приходив,
Перемалював у біле
Все довкола нам на подив.
Так, це був зими посланець,
Вістку нам приніс всерйоз,
Що зима ось-ось прибуде,
Поміловив нам **МОРОЗ**.

Михайло Гафія ТРАЙСТА

ПРИГОДИ ЛІСОВИХ ДРУЗІВ

Лис Микита Хитрий проголошений зрадником Лісового Царства

(Продовження з минулого числа)

Олень Семен Рогатий під радісними оплесками лісової громади скинув з себе дубові гілки і знову низенько уклонився всім:

– Здорові будьте, брати і сестри!

– Здоров будь, Семене! – відповіла в один голос громада.

Як побачив Лис Микита Хитрий, в яку халепу вліз, то почав поволі рачкувати далі й далі, надіючись добратися до кущів.

– Микито, ти що, не радієш разом з громадою, за яку хотів життям пожертвувати? – запитав посміхаючись вельможа Бурмило.

– Та я ж, Вельможний Царю Бурмиле, хочу, я хочу, хочу... – повторяв лис, якому розвіялись всі хитрощі з голови.

– Знаємо, Микито, знаємо, ти хочеш задерти в куці, – розсміявся Ведмідь.

– Я ж, вельможний Царю, хотів тільки, тільки...

– Тільки втекти! А хто буде відповіда-

ти за твій зрадницький вчинок, твоя Параска чи Сойка Гафійка, га?

Громада стояла здивована, бо не знала, в чому річ, тільки Ярема Борсук крикнув щосили:

– Лис Микита зрадник, смерть зрадникам!

– Не квапся, Яремо, не тобі і не мені судити Микиту, на це є суд, хай засуджує його громада, але перед тим треба, щоб вона дізналась про його злочин, а потім хай вирішує, як його карати, правда, шановна громадо?

– Правда, правда! – погодилась громада.

– Ну, тоді слухайте чого захотілось Микиті Хитрому!

– Увага! – крикнув Ярема Борсук.

– Увага, увага! – повторила громада.

– Микита Хитрий не знав, що окрім нього в мене є і таємні радники, як ось, наприклад, Ластівка Маринка, яка дізналась про зрадницький план Микити, який хотів віддати наше царство в руки Африки. Тільки він не був упевнений, чи Африка існує на світі, чи ні, тому й послав свою Параску до Сойки Гафійки, бо вона нібито бачила Африку. В цей час хитріша від Лиса Маринка полетіла до Сойки і обіграла її, говорячи, що бачила Африку в печері поза річкою, а

та в свою чергу запевнила Лисицю, що Африка заховалась там і чекає вигідного моменту напасти на наше царство.

– О, бреха! – крикнула Ворона Стара – Жона.

– Тьфу на ню! – сплюнула Сорока Білобока.

– Увага! – гупнув ногою Ярема Борсук.

– Хитрий Лис, як дізнався про це, то побіг на переговори з Африкою, надіючись, що та допоможе йому скинути мене з престолу, і помаже його царем над вами. Тільки, що замість Африки в печері за річкою на нього чекав Олень Семен Рогатий. Микита, думаючи, що веде переговори з Африкою, видав всі свої нечесні наміри.

– Зрадник! – крикнув Ярема витягаючи шаблю.

– Зрадник, зрадник! – загула громада.

– Тепер судить його, як вмієте! – мовив вельможа Бурмило.

– Смерть зраднику! – крикнув хтось з громади.

– У тюрму його, в кайдани! – додав інший.

– В кайдани, в кайдани! – повторила громада.

– Союку теж у кайдани! – крикнула Ворона.

– В кайдани бреху! – погодилась Сорока.

– Ви не можете мене судити без доказів, хіба Семен Рогатий має докази, що я розмовляв з ним.

– А ось і доказ, – сказав спокійно Семен Рогатий, витягаючи дубову царську чашу. – Я попросив від нього царську чашу і він її приніс.

– Ну, Микито Хитрий, не такий вже ти й хитрий, – махнув ратицею кабан Данило Іклатий.

Марія ДЯЧЕНКО

Абетка доброти

Г (аґрус, ґудзик, ґринджоли)

Гусенятко ґелґотіло,
Тата з мамою любило,
Біля гуски й гусака
Танцювало гопака.
І співало: «Аґрус, ґава,
Буква «Ґе» – така цікава!
Ґудзик, ґанок, ґринджолята.
Ґринджолята – це санчата».

Д (діти, добро, доброта)

Дощик землю поливає,
Щедро трави напуває.
Дітки дякують, радіють,
Бо добро робити вміють.
Доброта всіх прикрашає,
Нам завжди допомагає.
Ця чеснота не проста,
Ще й лікує доброта!

Василина ГОЛОВЧУК

У ПОШУКАХ БАТЬКА

Все це відбулося давним-давно, лише у моїй пам'яті наче вчора.

Надворі осінь, тепла і золота, – говорила бабуся, – а це бабине літо.

Одного такого прекрасного осіннього дня я із батьком пішли у поле, щоб нарубати на зиму дров, щоб вистачило, а тим часом прорідити на полі, щоб легше косити.

Прийшли на поле. Батько спинився коло однієї великої вільхи, яку хоче зрубати, а далі ще одну та стару черешню та дуба, – говорить до мене і відправляє далі від себе на горбик, щоб не плутався йому під ногами.

Я пішов, сів на горбик і звідки уважно слідив за батьком. Неподалік від мене стояв великий мурашник, на якому порайлося багато мурашок. Вони звернули мою увагу і тепер я став спостерігати за їхніми рухами. Вони рухалися у різні боки і ніколи не збивалися одна із другою. А, може, вони знають, які там правила вуличного руху, –

роздумую собі, – не те що люди у великому «мурашнику» – місті, де стаються аварії.

Недалеко від горбка стояв великий дуб, під яким цілий час «грибної пори» знаходили грибів і якого батько теж хоче зрубати.

Роздивляючись навколо нього, я побачив два грибочки: один більший, а другий ледь помітний притулився до нього. Я думаю, це батько і син, як і я із батьком. Нараз почув голос:

– Будь ласка, допоможи мені, попроси свого батька, щоб не рубав старого дуба, а залишив ще хоч рік його, бо мені так потрібна його підтримка.

– А ти хто? – запитую у «невидимки».

– Я малий молодий дубок, а цей старий дуб – мій батько. Якщо його зрубають, то і моє життя скінчиться, – відповідає мені.

– А чому? – запитую далі.

– Тому що, коли проходить вівчар із

своїми вівцями та козами, вони ламають все, що попадеться їм на дорозі, і мене теж. А коли стоїть великий дуб, вони змушені обійти його, і я залишуся цілим.

Тепер розумієш, чому мені потрібна твоя допомога і підтримка старого дуба, – відповідає мені малий дубок. І тобі теж потрібна підтримка твого батька і його міцне плече, поки виростеш і змужнієш.

Встаю, підходжу до дуба і заглядаю довкола нього. Там стоїть маленький дубок, такий наче настраханий, притулившись до старого дуба-батька і говорю до нього:

– Добре, я зрозумів усе і не дам батькові зрубати цього дуба, а буде так, як ти попросив.

Не помітив, як підійшов батько і запитує: – А ти із ким розмовляєш, кому що обіцяєш? Я не бачу нікого.

Я зриваю грибочки, показую їх батькові.

– Так що гарненькі удвох, наче я і ти, – говорю батькові, обій-

маю його і прошу, не рубати старого дуба, тому що обіцяв маленькому дубочку попросити вас за нього.

Батько говорить, що вже нарубав дров, більше не треба і тепер ідемо додому.

– Він дивиться на мене і говорить:

– Ти цілими днями залишаєшся із бабусяю, то хто-зна, що вона там тобі розповідає, що ти, як і вона, починаєш розмовляти не лише із тваринами, а вже і з рослинами та деревами.

– Ні батьку, не розказує мені бабуся нічого такого, лише одного разу розповіла про маленьку дівчинку, яка ніяк не хотіла змиритися із смертю її батька, а продовжувала розшукувати і чекати його. Хочете, я вам розкажу – і починаю, що бабуся мені розповідали.

– У одній сім'ї народилася довго очікувана дівчинка, і наче щастя та радість увійшла до

їхньої хати. Батьки любили її, а головню батько. Він так довго мріяв мати донечку. Цілими днями носив на руках, пестив ніжно, наче квіточку, щоб не зламав її, називав своєю королевою, пташечкою, красунею та ще ким там. Але одного дня сталося лихо. Батько помер і дівчинка залишилася сиротою, так і не знаючи його, якого тепер замінили мама та бабуся. Дівчинка піросла, дружила із другими дітьми, бачила їхні сім'ї, де був і батько. І запитувала про нього.

– Ти ще була дуже маленька, він помер, але знай, що дуже-дуже тебе любив, – відповідала їй бауся.

– Одного дня, граючись на вулиці із сусідніми дітьми, рушила разом із ними назустріч їхнього батька. Він був лісорубом і приходив додому лише у два тижні. Він був чоловік високого росту – через плече «бисаги» – такі зв'язані дві великі торби, – очі повні щастя, руки довгі, що обняв усіх трьох своїх малих, кинув одного у бисагу, іншого на друге плече, а маленьке взяв на руки. І така радість сіяла на його обличчі – таку картину бачила дівчинка, яка ішла вслід за ними. Їй здавалося, що вони тепер такі високі, аж ось-ось сягнуть рукою неба, і вона так бажала, щоб її хтось носив на плечах, а головню такий великий та мужній чоловік. Таким уявляла і свого батька.

Дівчинка не витримала, набралася сміливості та із сльозами на очах підійшла до щасливої сімейки і запитала:

– Вуйку Василю, будь-ласка скажіть, чи не стрічали там мого батька?

Чоловік подивився на дівчинку та таким гострим поглядом обняв її, наче хотів проколоти ним, чому посміла відвернути увагу його від своїх скарбів: – говорить до неї.

– Ану, мала, яка дурна, ти не знаєш, що твій батько помер і більше не повернеться.

Дівчинка не змирлася із відповіддю, сіла на лавку під тинном баби Параски і гірко заплакала. Вона не хотіла чогось неможливого, – думала собі, тільки, щоб її носили на плечах так високо вулицею, щоб всі діти бачили, яка вона на висоті і завидували їй.

Одного разу підслухала, як мама говорила

до бабусі, що йде до сусідки, бо вернувся її син із в'язниці, куди попав через якусь непорозуміння і привітатися із ним та взнати, чи знайшли винного.

Дівчинка рушила вслід за мамою, та не пішла до хати, сіла на лавку під тинном, спостерігала дітей, які гралися на вулиці, а також уважно слідила за всіма, хто входить і виходять із хати сусідки.

Накінець вийшла і мама, пішла додому, а дівчинка зайшла до хати, поздоровилася як доросла «Слава Ісусу Христу». Не відповівши, сусідка сказала: «Мама тепер пішла, не стрінула її?»

– Ні, я не за мамою прийшла, а до вуйка Івана, хотіла у нього спитати, чи не стрічав там мого батька, – сказала дівчинка.

Вуйко Іван бере дівчинку на коліна і лагідним голосом говорить до неї:

– Слухай мене уважно, там, де я був, люди звідти повертаються до своїх домівок, а звідти, куди пішов твій батько, ніколи не повертаються.

– Я так мріяла, що ви скажете, що бачили його і дасте мені хоч маленьку надію, але така вже моя доля, – говорить до нього дівчинка, сльозами обливаючи обличчя.

– А чому так шукаєш його? – спитав вуйко Іван.

– Я так хотіла, щоб мене носив на плечах високо-високо, але, на жаль, не стається, як завжди хочеться.

Вуйко кладе дівчинку на плечі, ходить по кімнаті, він був теж високий, кілька хвилин дівчинка щаслива, адже головне – торкас стелину, але це все.

Повернувшись додому, зустріла свого друга Іванка у себе у подвір'ї, попросила взяти її на плечі. Хлопець був високий, а вона маленька, повненька така товстуня, не зміг підняти, впали разом. Вона розбила носа, але не плакала, облилась кров'ю і більше обіцяла собі ніколи не чекати батька та не лізти нікому на плече.

Я кинувся обіймати свого батька і цілую його щасливий, бо він мене теж носить на плечах.

ПРИТЧІ:

Про мудреця і метелика.

Жив один мудрець, до якого люди приходили за порадою. Усім він допомагав, люди йому довіряли і дуже поважали його вік, життєвий досвід і мудрість. Якось одна заздрісна людина вирішила знеславити мудреця у присутності багатьох людей. Заздрісник і хитрун придумав цілий план, як саме це зробити: «Я уїймаю метелика і у жмені принесу мудрецю, потім запитаю його: живий у мене в руках метелик чи мертвий. Якщо мудрець скаже, що живий, я притисну щільно кулак, роздавлю метелика, й розкривши долоню скажу, що наш великий мудрець помилився. Якщо мудрець скаже, що метелик мертвий, я розкрию кулак і метелик вилетить живий і неушкоджений, і скажу, що наш великий мудрець помилився».

Так і зробив заздрісник, піймав метелика і пішов до мудреця. Коли він запитав мудреця, живий метелик чи мертвий, той пильно подивився йому у вічі і відповів: «Все буде, як ти захочеш. Все в твоїх руках!»

Щастя для дітей ...

Якось йшов по дорозі мудрець, милувався красою світу і радів життю. Раптом помітив він дуже нещасну людину, згорбившись під непосильною ношею.

– Навіщо ти прирікаєш себе на такі страждання? – запитав мудрець.

– Я страждаю для щастя своїх дітей і онуків, – відповів чоловік. – Мій прадід все життя страждав для щастя діда, дід страждав для щастя мого батька, батько страждав для мого

щастя, і я буду страждати все своє життя, тільки, щоб мої діти й онуки стали щасливими.

– А чи був хоч хтось щасливий у твоїй родині? – запитав мудрець.

– Ні, але мої діти і внуки обов'язково будуть щасливі! – відповів нещасний чоловік.

– Неписьменний не навчить читати, а кріт не виховає орла! – сказав мудрець. – Навчися спочатку сам бути щасливим, тоді і зрозумієш, як зробити щасливими своїх дітей та онуків.

Усе залишає свій слід.

Жив один дуже запальний молодий парубок. Одного разу батько дав йому мішечок із цвяхами й наказав: щоразу, коли той не стримає свого гніву, вбивати один цвях у стовп огорожі.

У перший день у стовпі було декілька десятків цвяхів. Наступного тижня хлопець навчився стримувати свій гнів, і щодня число цвяхів у стовпі почало зменшуватися. Юнак зрозумів, що легше контролювати свій гнів, ніж забивати цвяхи.

Нарешті настав день, коли хлопець жодного разу не виявив гніву. Він розповів про це своєму батькові, і той сказав, що кожного дня, коли синові вдасться стриматися, він може витягнути зі стовпа по одному цвяху.

Минав час, і настав день, коли він міг повідомити батькові, що у стовпі не залишилося жодного цвяха. Тоді батько взяв сина за руку і підвів до огорожі:

– Ти непогано впорався, але бачиш, скільки в стовпі дірок? Він уже ніколи не буде таким, як раніше. Коли говориш людині щось зле, у неї залишається такий самий шрам на душі, як і ці діри на стовпі. І неважливо, скільки разів після цього ти вибачишся – слід залишиться.

ПРИТЧА – це коротка повчальна розповідь з історії чи навколишнього життя, мета якої викласти духовні чи моральні істини. Вони мають надзвичайно великий прихований зміст, колосальний задум, неабиякий замисел, який дохідливо сприймається, уособлює в собі й світські ситуації, й приповідки, й народні спостереження, й загалом всю народну мудрість.

Людмила МИХАЛЕЙКО

ГЛОБУС

*Сестра братика навчає,
про весь світ розповідає.
Глобус крутить, обертає,
пальцем водить і читає...*

*«Ось – Європа, тут живем,
зовсім поряд – Азія,
Материк увесь назвем
просто лиш – Євразія.*

*Тут ліворуч – Африка,
повз океан – Австралія.
Біла глиба льодовика
континент – Антарктика.*

*В західній півкулі світу
дві Америки відкрито!
Північ, південь, захід, схід,
наш продовжуєм похід.*

*Ріки в море, в океани;
гори, пустелі й долини,
Перетнем меридіани,
всі висоти і глибини.*

*Дивовижні й загадкові
є місця зовсім казкові.
В гурт тісний дива зібрались
й Географія назвались!».*

*Слухає хлопча й мудрує,
як сестра його мандрує.
Та не стримався сказати,
бо кортіло глобус взяти:*

*– Ой, сестра..., хоч стій – хоч скач,
дуже ж мудрий оцей – М'ЯЧ!*

Притча невідомого походження.

Одного разу дід відкрив своєму онукові одну життєву істину:

– В кожній людині йде боротьба, дуже схожа на боротьбу двох вовків. Один вовк представляє зло: заздрість, ревнощі, егоїзм, амбіції, скупість, брехню. Інший вовк представляє добро: мир, любов, надію, істину, доброту і вірність.

Внук, зворушений до глибини душі словами діда, задумався, а потім запитав:

– А який вовк у кінці перемагає?

Старий усміхнувся і відповів:

– Завжди перемагає той вовк, якого ти годуєш.

Метелик і кокон.

Один хлопчик спостерігав, як метелик намагається вибратися з кокона. Йому стало шкода метелика і він відкрив кокон, щоб той зміг легко вибратися. Метелик звільнився і полетів, але зробивши кілька помахів, упав замертво в траву. Хлопчик дуже засмутився, пішов до свого батька і розповів про те, що трапилося. Батько подумав і відповів синуві:

– Метелику необхідна боротьба з коконом, щоб набути достатньо сил для життя.

Подала Людмила МИХАЛЕЙКО

Корнелій ІРОД

ЛИСТОПАД

Сьогодні – дещо про листопад, останній місяць осені. Уже знаємо: про листопад кажуть, що він жовтню син, а зимі рідний брат. А також ще кажуть: березень і листопад – як братові брат. Але це не тільки тому, що ці місяці відмежовують різні пори року: березень – весну від зими, а листопад – осінь від зими, а й тому, що у них взагалі характер нестійкий та капризний. Отож і в березні, і в листопаді – то хмарно, то ясно, то дощ, то крупа, чи навіть сніг.

Щодо назви третього місяця осені, вона досить давня й цікава. Більшість народів світу вживають похідну назву від латинської форми **новембер**, бо за літочисленням Стародавнього Риму цей місяць, як відомо, займав дев'яту позицію. Серед слов'янських народів вживають її росіяни (**ноябрь**) і болгари (**ноември**). Проте в багатьох інших слов'янських мовах, в тому числі і в українській, листопад набув зовсім самостійної назви. Так, крім української назви **листопад**, у білорусів останній місяць осені зветься **лістопад**, у поляків та чехів – **лістопат**, у сербохорватів – **студені**.

Такі назви, на перший погляд, ніби й не потребують особливого пояснення. На протязі цього місяця справді опадає з дерев останнє листя, ліс уже незатишно шумить, вся природа готується на зимовий спочинок.

Якщо для нас і для інших тепліших регіонів така назва третього й отож останнього місяця осені дійсно логічно підходяща, однак на Україні листопад не завжди збігається з періодом падолисту. Скоріше така назва пасувала б жовтню.

А цікаво те, що так воно й було в давнину. Приміром, ще за Київської Русі останній місяць осені називався **груднем**, а сучасний грудень – **студнем**. Нормально, виникає таке запитання: чому в Україні останній місяць осені прибрав усе-таки цю не зовсім точну назву? Спеціалісти пояснюють, що за основу сучасного календаря було взято західноукраїнський поділ часу, а в тих регіонах завершальний місяць осені зберіг саме нинішню назву. В Галичині тоді відчувався значний вплив західних слов'ян, у яких осінній цикл, як і в Румунії, не зовсім збігається із циклом решти Ураїни, де значно холодніше. А чи не правда,

що у нас листя опадає з дерев таки в листопаді?

Також дуже цікавими є регіональні назви листопада: **напівзимник**, **ворота зими**, **грудкотрус**, **падолист**; останні дві назви стосуються західноукраїнських говорів.

Разом з початком листопада для хліборобів настає пора відносного перепочинку. Зібрано врожай, зроблено припаси для тварин, спочиває примерзла земля – отож, можна зібратися в гурт, повеселитися, поспівати.

*Зеленая та ліщинонька,
Гей, чом без сонечка зів'яла?
Молодая та дівчинонька,*

*Гей, козаку світ зав'язала.
А я, молод, джду вечорини,
Гей, піду гулять до дівчини.*

Або:

*Ой мій милий умер, умер
Та в комору дуду запер,
А я пішла муку брати,
Та й почала в дуду грати.*

*Ой ти, дуда ж моя, дуда,
Я молода сюда-туда,
Навприсядки та в долоні...
Пішла мука по коморі.*

З таким же іронічно-моралізуючим відтінком починає й інша весела пісня, яку співають на листопадних зібраннях:

*Кину кужіль на полицю,
Сама вийду на вулицю.*

*Нехай миші кужіль трублять,
Нехай мене хлопці люблять.*

Як і всі інші місяці року, листопад теж має свій народний прогностик. Деякі довголітні спостереження пов'язані також із святами останнього місяця осені. А оскільки вони надходять до нас із давніх-давен, тобто із стародавнього літочислення, далі подаємо їхню дату за старим стилем:

Казанська Божа Мати (4 листопада) – остаточна межа переходу від осені до зими.

Якщо цього дня небо заплаче, то слідом за дощем прийде зима.

Якщо зранку дощить, то надвечір має піти сніг.

Якова (5). Якщо піде град або снігова крупа, то

на Мотрону (22) наступить справжня зима.

Дмитра (8). З Дмитром пов'язані завершальні обряди тваринників. З цього дня свійських тварин уже не вигоняють на пасовиська.

До Дмитра ще дозволяється засилати сватів, а після цього починається Різдв'яний піст, а тому закінчуються й весілля.

Якщо на Дмитра день без снігу, то ще не буде зими.

Замерзла земля і дме холодний вітер – снігу не буде до Нового року.

Якщо до Дмитра дощ, то на Введення (4.12) снігу буде по коліна.

Якщо відлига, то на теплу зиму і ранню весну; цей день зі снігом – весна пізня; холод і сніг – на пізню й холодну весну.

Параскеви (10). Якщо день сонячний, то чекай теплої зими, хмарно – всередині грудня будуть сильні морози.

Кузьми і Дем'яна (14). День зустрічі зими.

Святі Кузьма і Дем'ян вважаються захисниками людей і тварин від укусів змій та інших гадів.

Павла (19). З ним пов'язують замерзання річок і озер.

Михайла (21). Михайло неодмінно сповіщає про зиму, бо «приїжджає на білому коні» (тобто зі снігом). На Закарпатті, як і в нвс у Румунії, в останню суботу перед Михайлом в церквах відправляється служба по небіжчиках.

Після Михайла закінчуються весілля.

Мотрони (22). Якщо в листопаді Мотря «на білім коні приїде», то гостру зиму нам привезе.

Пилипа (27). З цього дня жінки починали прясти кужіль на полотно.

Іній на Пилипа – буде овес, як липа.

Якщо хмарно або сніжно – травень буде негожий.

Матвія (29). Остаточо замерзає земля.

На Матвія горобці збираються в табунці.

Листопад вересню онук, жовтню син, а зими рідний брат.

Листопад вкриває першою кригою ставки, річки й озера.

Листопад зими ворота відчиняє.

Листопадовий день, що заячий хвіст.

Листопадові води – для лук великі шкоди.

В листопаді голо в саді.

В листопаді зима з осінню бореться.

Коли в листопаді небо заплаче, то слідом за дощем і зима приїде.

Грім у листопаді – на малосніжну зиму, але рік врожайний; якщо загримить при місяці уповні – хліб уродить на полях, а в долинах буде поганий.

Пізньої осені вітри зі сходу – весна буде

холодна.

Якщо восени рано нанесе снігу, а над ним хмара – хорошої погоди не чекай.

Сонце рухається немовби в тумані – на дощ. Якщо зірки на небі яскраві – на гарну погоду, тьмяні – на дощ або сніг.

Блимання зірок у листопаді – ознака погіршення погоди з посиленням вітру.

Коли хмари пливуть низько – буде дощ і похолодніє.

Хмари висять низько – чекай вітру й снігу.

Якщо свійська птиця ховає голову під крило – буде холодно.

Коти на піч лізуть грітися, знай: ніч буде з приморозками.

Потріскалася кора на ясенах – буде холодна весна.

Жовта верба продовжує ще рости, молоденьке віття випускає – ознака теплої й довгої осені.

Якщо осінь багата на гриби – зима буде тепла.

Коли на небі хмари різного забарвлення – ознака близької негоди.

Якщо горобці пожвавилися й зацвірінчали під час тривалої негоди, то можна чекати на хорошу погоду.

Червона вечірня зірка передвіщає вітер, світло-жовта – дощ.

Якщо навколо місяця утворюється червоне коло – треба чекати мокрого снігу з вітром.

Калина вже достигла, а листя на ній ще зелене – тепла осінь.

Ранній сніг на ранню весну.

Перший тривкий сніг випадає на ніч; денний сніг довго не затримається.

Якщо перший сніг упав на мокру землю – залишиться, на суху – скоро зійде.

Від першого снігу до санної дороги – півтора місяця.

Качки або гуси все частіше почали перелітати з місця на місце – на холодну зиму.

Якщо кури ходять дотемна – наступного дня буде негода.

Перед дощем індик горбляться.

Якщо в листопаді з'явилися комарі – зима буде теплою.

Яка погода в листопаді, така і в квітні.

Бурхливий листопад – на сувору зиму.

Після листопадових заморозків – грудневий мороз.

Отже скоро мине й осінь, невдовзі настане зима, земля вкриється білою товстою ковдрою – радість всім дітям, бо й Різдвяні канікули вже не так далеко – тож пора готувати саночки, ковзани та лижі.

І граємося, і вчилися!

КАЗКА ПРО НЕРОЗУМНОГО ОЛЕНЯ

(До теми виховання розсудливості)

1. Прочитайте (послухайте) казочку про нерозумного Оленя:

У густому лісі жив прекрасний Олень. Одного дня прийшов він до річки напитися води. Побачив себе у воді й радісно сказав:

– О, які в мене гарні роги! Маю чим

– Треба сховатися від вовка! – подумав Олень. І швидко побіг у ліс.

Біг він густим лісом і зачепився рогами за гілки дерева і не міг уже далі тікати. І так вовк зловив Оленя.

– Який же я нерозумний! Ноги, які я вважав негарними, рятували мене. А роги, якими я так дуже радів і хвалився, згубили мене.

2. Переповіжте казочку.

3. Чим дуже радів і хвалився Олень?

похвалитися! Ану, подивлюся я на мої ноги. Які вони?

Зайшов Олень у воду, подивився на свої ноги та й сказав:

– Які негарні мої ноги! Вони такі тоненькі, як у півника. Тільки півник може радіти такими тоненькими ногами, а не я. Олень повинен мати кращі ноги.

Раптом із лісу вибіг вовк і кинувся до Оленя.

4. Що йому не подобалося в нього?

5. Подумайте: міг був врятуватися Олень від вовка?

6. Чи в житті корисне лише те, що здається гарним?

7. Чого доброго можна навчитися з цієї пригоди нерозумного Оленя?

Подав Іван РЕБОШАПКА

З А Р А Д Ж К М

На базарі їх не купиш,
На дорозі не знайдеш,
І не зважиш на терезах,
І ціни не підбереш.

(Вннєнє)

Разом стіл я і стілець.
Хто вгадає – молодець.

(Учнїєськя парта)

Букви всі від – А до Я, –
Як одна міцна сім'я.
Варто всіх у цій родині
Знати грамотній дитині.

(Абетка)

А у мене є торбинка,
Зошитам й книжкам хатинка,
Ще й пенал туди кладу,
Як до школи я іду.

(Ранець)

ЗАЖУРИЛАСЬ КВІТКА

Слова Дмитра ПАВЛИЧКА

Музика Юрія ПАРАЩИНЦЯ

Ніжно, мелодійно

Не- бе- са про- зо- рі, Як гли- бінь рі- ки.

3

Па- да- ють, як зо- рі, З я- во- ра лист-ки.

5

Codetta

За- жу- ри- лась квіт- ка, За- жу- ри- лась квіт-ка.

ЗАЖУРИЛАСЬ КВІТКА

*Небеса прозорі,
Як глибинь ріки.
Падають, як зорі,
З явора листки.*

*А над полем нитка
Дзвонить як струна,
Зажурилась квітка –
Чує сніг вона.*

Codetta

*Зажурилась квітка,
Зажурилась квітка.*

Хоч круть, хоч верть

– Павлику, чому в тебе один черевик чорний, а другий коричневий? – запитав учитель у хлопчика, тільки-но той з'явився в класі. – Ану біжи додому й перевзуйся!

– Та я вже повертався, тільки вдома теж один черевик чорний, а другий коричневий...

Хитрий Івась

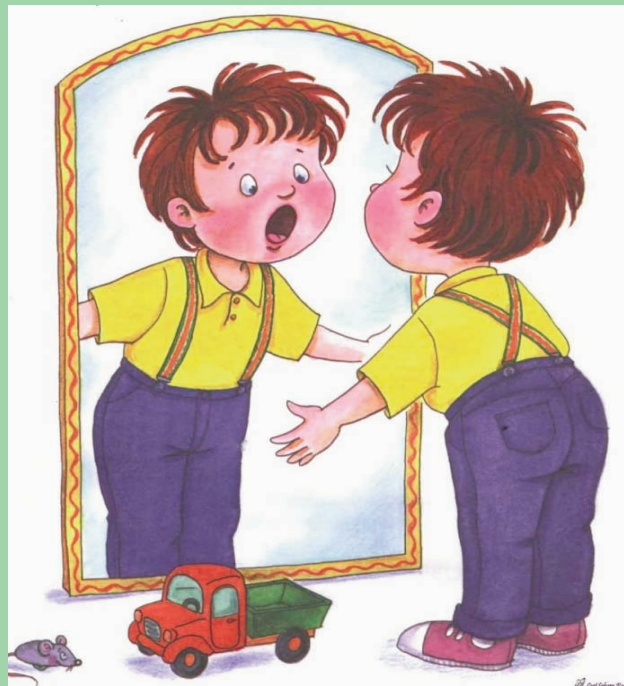
– Івасю, ти вже такий великий, а примушуєш малого Петрика нести і твого портфеля.

– Хай вчиться допомагати старшим.

Чи можна?

– Я люблю літати по школі, як реактивний літак. Це можна?

– Еге ж. Але випадково можна вилетіти зі школи.

В пустелі

– Миколко, ти знаєш, чому в пустелі їздять на верблюдах?

– Знаю, щоб пісок не потрапляв у черевики.

Цікава арифметика

– Максимку, ти забув за канікули послідовність цифр? – запитує вчителька.

– Ні. Вісім, дев'ять, десять, валет, дама, король...

Найулюбленіший предмет

– Який твій найулюбленіший предмет? – запитав дідусь у онука.

– Телевізор! – відповів онук.

Розмаляй сторінку

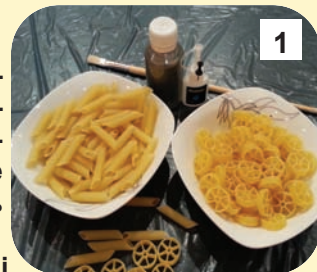

Зроби власними руками!

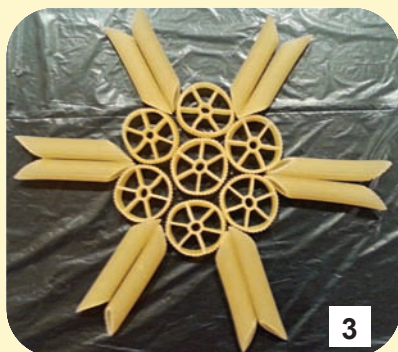
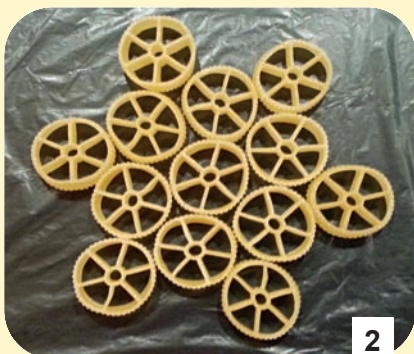
ЯЛИНКОВІ ОЗДОБИ-СНІЖИНКИ З... МАКАРОНІВ

Скоро-скоро вже такі улюблені всіма дітьми різдвяно-новорічні свята. Здавалося б, часу ще є, а от ні. Готуватися треба заздалегідь. А які ж свята без ялинки? Не знаю, як кому, а для мене в дитинстві оздоблення ялинки було одним із найулюбленіших моментів зимових свят. А ще я дуже любила виготовляти оздоби сама, з картону і кольорового паперу, з вати і ниток, з фольги і барвистих цукеркових обгорток. Та з чого їх тільки не можна виготовити. Але я вам розповім, як зробити оздоби для ялинки із... макаронів. Тож приступим.

1. Для роботи нам потрібні макарони різних форм, клей, фарба (золотиста чи срібляста, а можна використати і білу, чи будь-яких інших кольорів). Не користуйтеся супер-клеєм, яким би супер він не був, але макаронів чомусь склеювати не хоче. Візьміть канцелярський, а ще краще клей для полістерену, але ним треба користуватися під наглядом когось із дорослих. Робочу поверхню обов'язково застеліть целофаном.

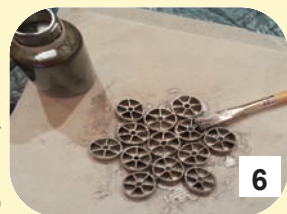
2, 3, 4. Із приготовлених макаронів складіть сніжинки. Придумуйте різні форми, фантазуйте, але не забувайте, що сніжинки прекрасні в першу чергу своєю симетричністю.

5. Тепер починайте склеювати елементи сніжинок до купи. Це робота кропітка, вимагає неабиякої спритності пальців і акуратності.

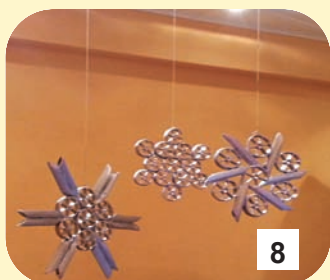
6. Слесні сніжинки залишіть добре підсохнути, щоб вони не розсипалися при подальшій роботі, якщо ви користувалися канцелярським клеєм, це займе трохи більше часу, а клей для полістерену засихає швидше.

7. Попробуйте легенько порухати сніжинками, якщо вони достатньо затвердли і всі їх елементи нерухомо тримаються купи, можна приступати до фарбування. Под кожену сніжинку по черзі підкладайте кілька салфеток, або паперові рушнички, які вбиратимуть залишок фарби. Акуратно замалюйте сніжинки зі всіх боків, постарайтесь не минути жодного куточка. І знову залишіть їх підсихати.

8. Переконайтесь, що вся зайва фарба стекла зі сніжинок не буде капати. До одного із краєчків кожної сніжинки прив'яжіть міцну нитку і підвісьте їх для подальшого підсихання.

Коли сніжинки висохнуть так, щоб при дотику на пальцях не залишалася фарба, їх можна знати і скласти в коробочку, бажано паперову, аж до того чарівного вечора, коли ви будете оздоблювати ялинку.

І ще, вся дівчата любить зимові свята, бо це час, коли Св. Микола і Дід Мороз приносять подарунки і, звісно, багато цукерок. Їх блискучі і кольорові обгортки не викидайте, а складайте в коробочку, або пакетик, бо вони в майбутньому нам згодяться.

Зробила і розповіла вам Ірина МОЙСЕЙ

Пішаємося нашими дітьми!

Габрієл-Маріян Ріщук, 4 роки, с. Негостина

Каріна Фрасенюк, 7 років,
с. Негостина

Майбутнє покоління у тужчанському приміщенні СУРу.